

HỌC BÀI CHỮ TÂM HIỂU BIẾT VỀ THỨC

Tịnh viên Thượng Văn Thanh

Bát Nhã Tâm Kinh mở đầu bằng câu: “*Quán Tự Tại Bồ Tát, hành thâm Bát Nhã Ba La Mật Đa thời, chiếu kiến ngũ uẩn giai không, độ nhứt thiết khổ ách*”

Soi thấy 5 uẩn đều không thì qua hết khổ ách.

Trong 5 uẩn có thức uẩn. Ở đây chúng ta tìm hiểu riêng về Thức vì Bài chữ Tâm chủ yếu dạy về Tâm nhưng khá nhấn mạnh về Thức, vì Thức và Tâm có tương quan phức tạp và Thức dễ làm người tu học nhầm lẫn.

Phần trình bày này chỉ giới hạn về Thức được đề cập đến trong Bài chữ Tâm và dạy nhiều trong Tâm Pháp Đại Thừa của Đức Bác Nhã Thiên Sư.

1. *Tương quan phức tạp giữa Thức và Tâm* (Theo Tâm Pháp Đại Thừa).

- a. Vọng thức và Chơn Như là hai mặt lẫn lộn, thuận nghịch. Thuận nghịch mà có hai môn, thì tâm thuận là Chơn Như, nghịch là vọng thức. Vọng thức quay lại là Chơn Như, Chơn Như phóng ra là vọng thức. Giác với bất giác cũng vậy. Thế thì đâu có hai! Mà hai, nhiều là thức; Không, một là Tâm. Nên hiểu được vậy.
- b. “Tâm thức biến trá vô thường. Con người sống mà chưa ngộ Đạo chứng tu thì sống bằng tâm thức, tâm thức thì biến trá vô thường dầu có gọi là phước là nhân, cũng là công hữu lậu. Phật nói: “*Tam giới duy tâm, vạn pháp duy thức*”. Đã nói là duy, thì tất cả đều là tâm, đều là thức. Có một tâm một thức, một thức biến hóa ra đủ thứ sắc không thì dầu có sắc cũng thức, có không cũng thức, một thức thì tất cả là một thức, thì còn phân biệt làm gì mà sanh lòng ưa ghét”.
- c. “Tâm thì như như bình đẳng, còn Thức thì vọng loạn phân chia. Muốn kiếm Tâm, không thể rời khỏi Thức mà được. Mà khi đã vào trong biển Thức thì Thức lại làm cho loạn Tâm”.

Tạm kết phần nói về những đặc tính có tương quan giữa Thức và Tâm, xin giới thiệu cái diện mạo kinh hoàng đầy quyền uy thao túng, lũng đoạn của Thức qua những lời Thánh giáo của Đức Bác Nhã Thiên Sư.

*“Thức phóng ra thiên hình vạn trạng
Bày đủ trò, rồi gán đủ tên
Tinh thô, vi hiển, dưới trên
Sanh lòng ưa ghét, trở nên thân thù”*

*Gốc vọng thức, ung thềm mãi mãi
Được thì mừng, trái lại sân si
Cống cao, ngạo mạn, hoài nghi
Nói to địa ngục, thiết vi nơi lòng*

*Trốn tránh đâu khỏi vòng thức giác
Quyền lực này to tát gồm ghê
Quản cai trời đất bốn bề
Ngoài tâm Bác Nhã, nó hề sợ ai?*

2. Ba dòng thức (Trích Đạo Học Chỉ Nam).

- a. *Thức lưu truyền*: Cảm tưởng ghi nhớ trải qua nhiều thời gian và xuyên vào không gian, nên sự nghe thấy hiểu biết từ cõi thần đến cõi người. Đó là thức **lưu truyền**. Thức ấy lồng vào thân người, kết hợp với thức di truyền và thức tập truyền, thành ra bà con nhà thức ngày ngày thêm đông.
- b. *Thức di truyền*, ta không sao phăng tới nguồn mạch của nó. Nó theo dòng hệ tộc, mà chảy theo Thất Tổ Cửu Huyền. Tinh khí cha mẹ cấu nên hình người, là một giọt máu thức chảy ngầm trong thân thể. Nếu giọt máu ấy bởi nguồn trong sáng, sinh ra con người được khôn lanh. Bằng như đục thì trở nên rù rờ, ngậy dại.
- c. *Thức tập truyền*: Chẳng những hai dòng thức trên, mà quan hệ hơn là dòng thức **tập truyền**, ở trong các con thú vật và thực vật. Khi ta ăn chúng vào mình, sinh tổ tế bào của các vật đã trộn lộn vào máu huyết nơi thân ta, thì bề đảng của thức lại được kết nạp mỗi ngày mỗi đông, càng đông càng mạnh, nên có thể làm ngăn ngại cho tự tánh thiếu phần linh động tự do. Đến lúc bỏ xác này, tự tánh cũng không đủ sức độc lập.
Dòng thức nghiệp cứ lôi đi đầu thai kiếp này sang kiếp khác, hoặc lên, hoặc xuống, hoặc trả, hoặc vay. Song thức đó không chỉ ở nơi người, mà cả vũ trụ vạn vật cũng đều có thức.

3. Tạm kết

Bài chữ Tâm chủ yếu dạy người tu học hiểu và tu dưỡng để quay về tâm. Nhưng trước khi về được tâm, người tu dễ nhầm lẫn bởi một lớp phiền tạp, tinh quái che lấp bên ngoài. Đó là Thức.

Thức lạnh lợi, biến hóa khôn lường và có thể gây nguy hiểm cho người tu. Từ điển Danh Từ Đạo Học của Đạo trưởng Tường Định đánh giá Thức bằng bốn từ: “*Công vi thủ, tội vi khôi*”

Người ta chỉ có thể tránh được những lầm lẫn nguy hiểm về thức bằng cách quán chiếu nội tâm, phản tỉnh nội cầu và thường xuyên công phu tịnh định.